

УДК 37.01/75

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2025.3.4>

Любов ІЛЬНИЦЬКА

кандидат філософських наук, доцент кафедри дизайну, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ORCID: 0000-0002-2163-7751

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЗАСТОСУВАННЯ «РЕФЛЕКСІЙНОГО СПОСОБУ ОБРАЗОТВОРЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ» З ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНИЙ ЖИВОПИС»

Прерогатива викладання образотворчих предметів більшого ускладненого вияву реалізованого змісту надає практичним засадам педагогічної пропозиції рекомендаційний спосіб віднаходити експериментальну основу для методичного формування необхідної квінтесенції творчого відзначення спроможностей майбутніх митців. Застосування рефлексії, з навчальною метою спрямування образотворчого експерименту до підсумкового практичного опанування професійним вдосконаленням художньої майстерності, дозволяє розширити освітні задачі такого предмету, як «Спеціальний живопис».

Мета статті відзначається методичною необхідністю встановлення практичного значення «рефлексійного способу образотворчого експерименту» до проведеного навчального курсу «Спеціальний живопис».

Методологія дослідження спирається на продуктивний аналіз педагогічного опису та узагальнення фахового опанування студентами експериментальними пріоритетами рефлексійного способу відзначення творчих пошуків. Також, акумулятивний метод віднаходження аргументованих позицій, з приводу зведеної систематизації отриманих освітніх даних, дозволяє якісно виявити методичний вимір рекомендаційного характеру. Принагідно, залучений філософський аналіз понятійної сутності рефлексії слушно увійшов до представленого методологічного комплексу.

Наукова новизна розкривається рекомендаційною основою до методичного опрацювання «рефлексійного способу образотворчого експерименту» конкретно для сприятливого підсумку проведеного авторкою дослідження курсу «Спеціальний живопис», що входить до опанування магістерського рівня здобуття професійної мистецької кваліфікації.

Висновки з поставленого методично-рекомендаційного напрямку роботи над специфікою курсу «Спеціалізований живопис» констатують необхідність науково-педагогічного обґрунтування образотворчої сутності рефлексійного способу застосування освітньо-творчого експерименту під час призначеного періоду навчання.

Ключові слова: методичні рекомендації, спеціальний живопис, рефлексія, образотворчий експеримент.

Liubov ILNYTSKA. METHODOICAL RECOMMENDATIONS FOR THE APPLICATION OF THE 'REFLEXIVE METHOD OF ARTISTIC EXPERIMENT' IN THE DISCIPLINE OF 'SPECIAL PAINTING'

The prerogative of teaching visual arts subjects with a more complex demonstration of the realized content provides practical principles in educational offerings with a recommended approach to finding an experimental basis for methodical formation of the necessary quintessence of creative acknowledgment of the abilities of future artists. The application of reflection, with the educational goal of directing visual experimentation towards the final practical mastery of professional improvement in artistic skill, allows for an expansion of the educational tasks of such a subject as 'Special Painting'.

The purpose of the article is marked by the methodological necessity of establishing the practical significance of the «reflexive method of artistic experiment» for the conducted course «Special Painting».

The research methodology is based on a productive analysis of pedagogical description and the generalization of professional mastery of students in experimental priorities of a reflexive approach to marking creative searches. Additionally, the cumulative method of finding reasoned positions regarding the consolidated systematization of the obtained educational data allows for a qualitative identification of the methodological dimension of a recommendatory nature. Incidentally, the involved philosophical analysis of the conceptual essence of reflection rightly entered the presented methodological complex.

The scientific novelty is revealed through the recommendations for the methodological elaboration of the "reflexive method of visual experiment" specifically for the favorable outcome of the study course "Special Painting", which is part of the master's level acquisition of professional artistic qualification.

Conclusions from the methodological-recommendatory direction of work on the specifics of the course "Specialized Painting" establish the necessity for a scientific-pedagogical justification of the artistic essence of the reflexive method in applying an educational-creative experiment during the designated period of study.

Key words: methodical recommendations, special painting, reflection, fine art experiment.

Постановка проблеми. Опанування живописними вміннями високого рівня майстерності – це цілеспрямований процес наставництва над самовимогливістю здобувачів мистецької освіти. Академічний рівень стаціонарного опрацювання натурних поста-

новок стає для студентів-магістрів апробованим шляхом технічного оволодіння образотворчими можливостями. Відтак, попередньо набутий навчальний досвід однотипного тривання з мистецькими вправами не співвідноситься із функціональним нормативом

творчих прагнень такої дисципліни, як «Спеціальний живопис». Розширений погляд на актуальний мистецький мейнстрім переконливо засвідчує той факт, що самотутня креативність відбувається поза схоластичним вмінням якісного відтворення академічних постановок. З цієї причини, рекомендаційні методичні намагання привнести до навчальної роботи педагогічно реалізований підхід викладання курсу «Спеціальний живопис» для освітньої програми «Графічний дизайн» мають розкрити відпрацьований механізм застосування «рефлексійного способу образотворчого експерименту» для його подальшого фахового впровадження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До представлення проведеної методичної роботи з відповідної проблематики були відібрані фахові наукові джерела, до списку яких залучено видатний твір Конфуція «Бесіди та судження» [4] для відповідної пізнавальної площини спрямування аналізу. До переконливого виведення поняття «експеримент», у поза технічно-лабораторний сенс, використовувалися опрацювання соціально-психологічного напрямку аргументації, якими апелює видання «Соціальна робота в Україні» [6]. При застосуванні поняття «інтелектуально-пізнавальні особливості» була взята до уваги монографія І. С. Бахова [1]. Образотворчий компонент проблематики обґрунтовувався завдяки об'ємному дослідженню А. Пасічного [5]. Рефлексійна складова експериментального способу нововведення осмислювалася на основі шкільної методичної розробки від О. Комаровської, Т. Козак [3] та попередньо виконаного авторського дослідження з колірної рефлексії [2].

Мета статті полягає у методичному виявленні практичних особливостей та рекомендацій щодо застосування «рефлексійного способу образотворчого експерименту» задля компетентнісного забезпечення планомірної реалізації творчих завдань на основі попередньо проведеного навчального курсу «Спеціальний живопис».

Виклад основного матеріалу дослідження. «Спеціальний живопис» є особливою дисципліною, яка відшліфовує у студентів конфігурацію якісних професійних спроможностей креативно розвивати досвідне ставлення до нового фахового підґрунтя у дизайнерській спеціальності. Творча складова узгодженості прикладного налаштування цього практичного предмету, з низкою інших спеціальних курсів таких, як «Спеціальний рисунок», «Мистецькі стилі та напрямки в дизайні», вагомо поглиблює у сту-

дентів споглядальну структуру інваріантного бачення розширеного спрямування вправного застосування супутніх живописних технік до цілеспрямованої висхідної індивідуального гатунку особистісного зростання.

Під час навчання враховується процес ознайомлення студентів з необхідним базисом понятійно-термінологічного обсягу образотворчих знань, зі спеціальним лексичним входженням до функціональної частини комунікативного мистецького ареалу ресурсних еквівалентів художньої діяльності. Також слушне додавання інформації з історико-теоретичної частини, в огляді на живопис з академічної та експериментальної точок зору, збагачує реалізацію підсумкових студентських робіт, з розумінням винятковості унікальних світових внесків до живописної скарбниці людства.

Слід нагадати, що при такому еквівалентному значенні спеціального виведення живопису до експериментальних ланок творчості, знання з історії мистецтва ХХ століття дають певний базис для співставлення унікальних живописних досягнень, що відокремлено позиціонуються в рамках закономірного становлення класичного мистецтва від академічних закономірностей нарощування технічних спроможностей. У цьому контексті, наукова точка зору А. Пасічного виводить експериментальну сутність арт ходи минулого століття до історико-мистецької конкретизації. «У мистецтві експеримент – основа авангардизму, модернізму» [5, с. 56]. Непересічність авангардного внеску започатковувалась усупереч образотворчій ортодоксальності, де експериментальність в індивідуальному прагненні підпорядковувалась академічним намірам зафіксувати реалістичні риси при дескриптивному зображуванні. В рамках соціально-психологічного вивчення застосування експерименту в мистецькій освіті варто розглянути визначення експерименту, як науково-методичного відповідника. «Експеримент – активна співучасть в соціальній ситуації з боку дослідника, з метою реєстрування змін» [6, с. 167]. Відтак, звертається увага не на результат, а на зміни. Тобто, експериментальні зміни, в першу чергу, відображають попередні відмежування від звичного креативно-навчального шляху, поступ оновленого погляду на стилістичні розбіжності мистецьких модусів. Тобто, позначається рудиментність експериментальних прагнень у змінах творчого віднаходження нестандартного у значенні спеціалізованого бачення живописних пошуків. Звертаючи увагу на встановлення безпосереднього спорідненого

мистецько-педагогічного значення експерименту, варто звернути увагу й на такий різновид експерименту, як «природний експеримент». «Природний експеримент» на пряму розкриває призначення експериментальних спроб фіксувати «перевірку гіпотез через вивчення особливостей» [6, с. 167]. Такий різновид експерименту в соціально-педагогічній сфері відзначається оцінюванням «поведінки індивідів в умовах повсякденного життя» [6, с. 167]. Отже, якщо розгляд внутрішнього стану індивіда, який схильний до високих екстраполяцій, апробаційно-додатково включати саме до витоків «природного експерименту», то підхід загального рефлексійного започаткування для теоретико-методичного способу перевірки гіпотетично можливого природно-вільного наближення до вивчення авангардних спрямувань в мистецтві стає дотичним до творчого пошуку.

Разом з тим, спеціалізований статус живопису при співвіднесеності з навчальними вимогами до опанування цього предмету має викристалізувати, окрім продовження професійного виконання студентами планових завдань, внутрішні творчі наміри невідворотного пошуку свого індивідуального висловлювання. Тому, мета та завдання дисципліни «Спеціальний живопис» пов'язуються з педагогічною специфікою цього курсу, де закладається мотивація знайти мистецькі підвалини, які мають стати супутніми дороговказами до власного довершеного спрямування, в межах художніх пріоритетів, стилістичних пошуків студентами арт-підходів, цікавого синтезування творчих прийомів у вимірах сучасних мистецьких практик. У світлі встановленої навчальної специфіки щодо живописного експериментування, пролонговано складаються практичні завдання до винайдення світоглядних винаходів самотутньої виразності, завдяки неординарним креативним вирішенням остаточного творчого замислу творчих робіт. В рамках дизайнерського фаху дисципліна «Спеціальний живопис» має закласти мистецькі усвідомлення до креативного оформлення та представлення власних розробок, з урахуванням можливостей художніх узагальнень та багатозначності живописної пластики.

Якщо зважати на унормований **формат навчального курсу**, який складається тільки з практичних занять та відведених годин для самостійної роботи з індивідуальними консультаціями, то варто враховувати, що зазначена дисципліна передбачає творчий напрям прояву професійних дизайнерських здібностей, з нахилом до креативного експеримен-

тування. Проте, необхідна світоглядність образотворчого вирішення має віднаходити індивідуальну самотутність, за рахунок спроб наближення до оригінальності з неоднозначним змістом. Тому насамперед, важливо методично засвідчити вплив рефлексійності на спеціалізований контекст творчих намагань студентів не перемальовувати натуру, а кордоцентрично прагнути розкривати каверзність схоплення оточуючої реальності.

На цьому етапі рекомендаційного виведення «рефлексійного способу образотворчого експерименту» слід доцільніше розглянути призначення рефлексії у сучасній навчальній практиці. Відтак, методична розробка уроків для сьомого класу з предмету «Мистецтво» О. Комаровської та Т. Козак, якраз застосовує рефлексію не тільки як понятійну сутність філософського плану компетентності, а і як «організацію рефлексії пізнаного» [3, с. 5]. У розробці до кожного уроку у цьому методичному посібнику додається самостійна рубрика «рефлексія», що структурно розміщується опісля виокремленої «практичної роботи» та попереду завершального «завдання», рекомендованого як «домашнє». Отже в даному разі, «рефлексія» виступає позначенням теоретичного виведення учнівського обмірковування з приводу викладеної теми уроку. Окремо від звичних планових шкільних уроків, О. Комаровською та Т. Козак вводяться «уроки-рефлексії». Насправді, під час цих форм навчальної роботи календарно передбачено «тематичне оцінювання, презентації виконаних творчих завдань» [3, с. 12]. Тобто, підсумкова робота у формі рефлексії зважено надає право вчителям виявляти не стільки точність опанованого матеріалу, скільки ставлення здобувачів певного освітнього кваліфікованого рівня до аналізу «з метою узагальнити набуті учнями під час вивчення тем знання та перевірити уміння, спонукати учнів до саморефлексії» [3, с. 84]. У такому разі, якщо в основу рефлексії покладено пізнавальну сутність, то саморефлексія, у підсумковій частині навчального сходження до оволодіння певним предметом, виявляє узагальнення саморефлексійного набуття згідно з античним закличком: «Пізнай самого себе!» Напевно, що у середній школі «спонукальність до саморефлексії» є навчальним наміром. Проте, вже на спеціалізованому рівні прагнення до професійної майстерності виявляються не додаткові призначення рефлексії, а безпосередньо природні, як гіпотетичні, що вже попередньо розглядалися на експериментальному з'ясуванні методичної інноваційності залучення рефлекс-

сії до педагогічної кодифікації опрацювання внутрішнього наскрізного виявлення світоглядного перевтілення роздумів у первинній джерельності рефлексії пізнавального супутника вдумливої діяльності. Дійсно, якщо при викладанні навчального предмету з мистецтва не передбачена лекційна частина, відповідно, це уточнення стосується курсу «Спеціальний живопис», то вже саморефлексійний бік пізнавальності процесу творчої світоглядності у підсумку експериментальних спроб різноманітного насиченого пошуку має призвести до відчутного зрушення, при дотриманні узгодженого планомірного підкорення образотворчої непізнаності.

Вважається, що Фалесу Мілетському належить епічний вираз: «найважче пізнати самого себе». Згідно із цим значним сенсом, в рамках виведення конкретизованих рекомендацій, готовність до відтворення рефлексійних способів можна досягнути не завдяки плеканню, що у супроводі обережності спирається на вчительський досвід, а вже схиляючись на власну самодостатність, як сконцентрованість. Тому, при педагогічному аналізі курсу «Спеціальний живопис» не йдеться про виплекане малювання у традиційному підході до перенесення натюрмортової постановки академічного бачення. Перш за все обговорюється, як досягти розкриття художньої рефлексії з поступовим виконанням супутніх вправ. Якраз для цього найдоцільніше використовувати експериментальні засади креативного бачення, які варто розглядати на понятійній основі «інтелектуально-пізнавальних особливостей», що «надають можливість по-особливому сприймати й оцінювати довкілля» [1, с. 28]. Цим підґрунтям досягається не взірцевість наслідування виконання завдань з живопису, а пізнання через експериментальне розкриття внутрішнього творчого імпульсу, який слід спеціалізовано відточувати. Вказані І. С. Баховим «інтелектуально-пізнавальні особливості» в рамках дослідження полікультурної освіти слід застосовувати також до рефлексійного способу образотворчого експерименту, де креативність у навчальному середовищі поступово переходить у індивідуальну студентську висхідну. Відтак, творчі роздуми над власним живописним змістом у підсумку мають розгорнути пізнавальний спосіб інтелектуальної рефлексійності до витинання спеціальної художньої вимови. Разом з тим, якщо процес пізнання вже шляхом живописного експериментування стає спеціальною навчальною основою, то слід замислитися якою має бути думка творчого наповнення без академіч-

ної естетичності, з відкритим тлумаченням рефлексійних засад власного внутрішнього напрямку відтворення невід'ємної змістовності? Великий твір Конфуція «Лунь Юй» якраз з цього приводу констатує не апробативність намірів, в тому числі й творчих, а безкінечність думки, яка має бути не тільки ствердною і планомірною, але й запитальною. «Коли дивиться, то думає, чи ясно побачив?», «марне навчання без думки, небезпечна думка без навчання» [4, с. 11]. Традиційність китайської культури у ставленні до пізнання покладається на споконвічний східний характер споглядання внутрішнього світу, а не зовнішнього різноманіття. З цими рисами відточеного пізнання, що переходили при навчанні із покоління у покоління, розвивався і китайський живопис, де відтворення атмосферності, внутрішнього стану медитативності є характерним змістом традиційного зображення. В українській образотворчості в найбільшій мірі наближеною до такого рефлексійного ставлення до живопису, на думку автора цього дослідження, є поодинокі когорти талановитих митців, серед яких варто виокремити Якова Басова, Андрія Чебикіна, Матвія Вайсберга та Ольгу Гриценко. Спільними для динамічної акварельності Я. Басова, графічної невичерпності А. Чебикіна, творчої ортодоксальності М. Вайсберга та колірної апофеозності О. Гриценко становлять такі риси, як самовіддача, наполегливий пошук непізнаного тривання погляду, що передається глядачам. Тим не менш, саме непізнана загадковість, що кличе людську думку до рефлексійних перипетій і згадується Конфуцієм: «дивлюся – воно все вище, придивлюся – усе більше приховане, дивлюся – переді мною, але раптом опиняється позаду. Учитель одразу все не розкриває, уміє захоплювати людей. Він усебічно просвіщає нас і стримує ритуалом» [4, с. 61]. Відтак, ще непізнана загадковість внутрішнього світу думки у живописі слід розглядати, як спеціально зображення у невимушеності дескриптивного способу рефлексії, до якої слід намагатися підходити експериментально, серйозно вивчаючи відповідні образотворчі зразки на практиці творчої самореалізації.

Тому, саме під час **опанування практичної частини цього курсу** студенти повинні набути, згідно із нормативними положеннями до мистецької освіти, певний перелік вмінь. Проте, з дотриманням якісної мистецької приналежності дисципліни «Спеціальний живопис» для майбутніх дизайнерів, в рамках методичного характеру рекомендаційної форми, слід загальний вектор для отримання

очікуваної результативності розподілити на два підвиди фахово орієнтованих вмінь: базових культурно-професійних, де оприлюднюється значення рефлексії при опануванні мистецького спадку та творчо-орієнтованих вмінь, де експеримент самодостатньо наповнює образотворчі прагнення студентів відшліфувати художню подачу рефлексійного змісту.

Відтак, до культурно-професійних вмінь відносяться наступні:

- вправно орієнтуватися у жанрово-видових засадах образотворчого мистецтва, розуміти як у живописі проявляється рефлексія;
- наголошувати на значеннях модерних напрямків світового мистецтва двадцятого століття;
- віднаходити синтезовані перетини між класичними зразками живопису та сучасними експериментальними практиками;
- використовувати професійні назви деяких компонентних елементів образотворчої діяльності, які безпосередньо застосовуються під час творчого опрацювання;
- підвищувати рівень культурного спілкування з вагомої низки питань сучасного розвитку живопису з наміром висловлювати саморефлексійну плінність у мистецькому контексті світоглядності.

До групи творчо-орієнтованих вмінь, які у своїй основі більш сприятливо акумулюють експериментальну природу «Спеціального живопису» належать:

- виконання етюдної частини швидких замальовок з натури з інтроспекційною алегоричністю, але, при цьому, із застосуванням підходу етюдного експериментування з одночасним вмінням розподіляти виконання живописної роботи на декілька етапів;
- опанування прийомами живописної пластики з інтерпретаційним нарощуванням багатозначності зображення;
- стилізоване відтворення поставлених художніх завдань з експериментальним намаганням передати змістовність у поступі неординарного бачення реальності;
- креативне віднаходження композиційного вирішення власним роздумам;
- оволодіння багаточаровим нанесенням колірної текстури при завданні на проведенні експериментальних підходів до художньої рефлексії у різних техніках;

Вивчення навчальної дисципліни «Спеціальний живопис» передбачає формування та розвиток у студентів наступних компетентностей, серед яких виокремлюються загальні та фахові здатності спеціального вдосконалення.

До переліку загальних компетентностей відносяться наступні здатності:

- здатність до творчої самовіддачі при наполегливому творчо-експериментальному пошуку;
- здатність до креативного способу узагальнення засобами живопису;
- здатність до образно-нетривіального мислення;
- здатність до сконцентрованого виведення деталізованого змісту;
- здатність до акцентування на багатозначності обраної художньої теми.

Перелік фахових компетентностей складають наступні здатності:

- здатність до творчого переосмислення засобами живопису оточуючої дійсності;
- здатність до якісного розуміння сучасних мистецьких експериментів;
- здатність до компетентного аналізу класичних творів високого мистецтва з урахуванням культурних своєрідностей;
- здатність до конструктивного експериментування завдяки дизайнерському переосмисленню, наприклад, творів народно-декоративного мистецтва.

Практичні результати навчання з фахової дисципліни «Спеціальний живопис» для спеціальності «Графічний дизайн» полягають у наступних функціональних застосуваннях:

- реалізовувати наскрізні ідеї живописного плану для творчого пошуку при втіленні власних дизайнерських підходів;
- використовувати практичні знання з експериментальних можливостей сучасного живопису для особистого креативного оформлення майбутніх проєктів;
- виконувати засобами живопису серії оригінальних замальовок для виокремлення самостійних стилістичних напрацювань;
- залучати отриманий живописний досвід для підсилення власного прагнення до постійного творчого самовдосконалення.

Відтак, навчальна мистецька дисципліна «Спеціальний живопис» спрямована на креативне засвоєння пройденого малярського штудіювання у попередні роки зі спеціальним нахилом до розкриття індивідуальної живописної самобутності, в тому числі, шляхом наполегливого творчого експериментування, за рахунок практичного вдосконалення власного пізнавального бачення.

Висновки. Запропонований методичний спосіб впровадження новаторського ставлення до викладення засадничої творчої основи рефлексійного експериментування стосовно дисципліни «Спеціальний живо-

пис» цілеспрямовано відображає нагальність педагогічного наміру віднайти оновлений та компетентнісний погляд на академічне домінування при затвердженому навчальному впорядкуванні цього курсу. Слід враховувати і студентські креативні очікування, а також програмні результати навчання. Тому, представлені методичні рекомендації разом з викладацьким досвідом проведення подібного експериментального застосування до курсу «Спеціальний живопис» образотворчого підходу пов'язаного з художньою

рефлексією має допомогти виявити, як цей спосіб впливає на комплекс фахових здатностей. Також у рекомендаційній формі наголошується на важливості розподілу фахово-орієнтованих вмінь на підгрупи, у зв'язку з виокремленням рефлексійної складової творчо-експериментального наповнення. Такий науково-методичний поступ буде сприяти у подальшому продуктивному досягненню реалізованих педагогічних прагнень на покращення організації творчого пошуку при якісному налаштуванні навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахов І. С. Тенденції розвитку полікультурної освіти в професійній підготовці фахівців Канади і США. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 420 с.
2. Ільницька Л. «Колірна рефлексія» у процесі художньо-комунікативного виховання. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2022. Вип. 1. С. 132–139.
3. Комаровська О. А., Козак Т. В. Мистецтво: розробка уроків. 7 клас. Харків: «Ранок», 2025. 256 с.
4. Конфуцій. Бесіди і судження. Київ: Арій, 2023. 224 с.
5. Пасічний А. М. Образотворче мистецтво. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2003. 216 с.
6. Соціальна робота в Україні / І. П. Бідзюра, М. А. Алфьоров, В. М. Верещак, Н. В. Грабовенко. Київ: «Видавничий дім «Персонал», 2016. 448 с.
7. Cavanagh P., Chao J., Wang D. Reflections in art. *Spatial vision*. 2028. Vol. 21(3–5).

Дата надходження статті: 29.07.2025

Дата прийняття статті: 20.08.2025

Опубліковано: 05.11.2025